

N

NÂDİR

XVIII. yüzyıl
Osmanlı tarihçisi.

ن

Asıl adı bilinmemektedir. Nâdir müellifin sadece mahlası olabileceği gibi gerçek adı da olabilir. Hayatına dair kesin olarak bilinenler kendi eserlerinde verdiği bilgilerle sınırlıdır. Bunlardan hareketle XVII. yüzyılın ikinci yarısı ile XVIII. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı tahmin edilmektedir. Der-yâ kalemi zeâmet gediklilerinden (kadrolu görevli) olup dört yıl defter kethüdâlığı hizmetinde bulundu. Nevşehirli Damad İbrâhim Paşa tarafından Bağdat Valisi Ahmed Paşa'nın hizmetine verildi. Ahmed Paşa'nın İran'daki Hemedan ve Luristan'ı ele geçirme mücadelesinde onun yanında yer aldı (1137/1724-25). Bundan sonraki hayatına dair herhangi bir kayıt yoktur. Eserlerinde süslü ve ağıdali bir üslûp kullanmış, genellikle olayları yüzeysel bir anlatımla aktarmış, bununla beraber az da olsa başka kaynaklarda rastlanmayan bilgilere yer vermiştir. Eserlerinde kendisine ait kaside, rubâî, gazel gibi nazım biçimlerinde şiirlerin bulunması müellifin bir divanınin olabileceği ihtimalini akla getirmektedir.

Eserleri. 1. Vâkıât-ı Gazavât. Osmanlı Devleti'nin 1715 yılında Mora'yı yeniden ele geçirmesi, 1716'da Avusturya ile Vardın'deki mücadelesi ve Mora etrafında gelişen 1717 yılı muharebelerinin anlatıldığı eser Nevşehirli Damad İbrâhim Paşa'ya

sunulmuştur. Yirmi dört varak hacmindeki eserde Arapça ve Farsça tamlamalar oldukça yoğundur. Eser, bilinen tek nüshasından (İÜ Ktp., TY, nr. 2530) hareketle değerlendirilmiş ve transkripsiyonu yapılarak yayımlanmıştır (Veysel Göger – Hüseyin Sarıkaya, "Mora'nın İstirdâdına Dair Bir Kaynak Değerlendirmesi ve Nâdir'in Vâkı'ât-ı Gazavât'ı", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, sy. 20 [İstanbul 2009], s. 1-32). **2. Vekâyi'-i Pür-Sanâyi'-i Bedâyi'.** 1723-1725 yıllarında Osmanlı-İran mücadelesi esnasında Irak cephesinde meydana gelen olaylar üzerine yoğunlaşmıştır. Bağdat Valisi Ahmed Paşa'nın Hemedan ve Luristan'ı fethetmesinin anlatıldığı bölümler müellifin gözlemlerini de içerdiğinden değerlidir. Eserde savaş dışında bazı bilgiler de yer almaktadır ve olaylar genelde kronolojik sırayla anlatılmıştır. Verilen bilgilerin, arşiv belgeleri ve çağdaş diğer kroniklerle karşılaştırıldığında, çoğunlukla tutarlı ve doğru olduğu görülür. Manzum ve mensur karışık yazılan eserin mensur kısımlarında ağırlıklı olarak savaşla ilgili bilgiler verilirken manzum bölümler daha ziyade gerçekleşen olaylar üzerine yazılmış edebî ve övgü nitelikli parçalar-

dır. Süslü ve sanatlı üslûp bu eserde de hâkimdir, nesir bölümleri bile secilerle doludur. Eserin bilinen tek nüshası üzerinde (TSMK, Hazine, nr. 367) yüksek lisans tezi yapılmıştır (bk. bibl.).

BİBLİYOGRAFYA :

Veysel Göger, *Nâdir'in Vekâyi'-i Pür-Sanâyi'-i Bedâyi' Adlı Eseri: İnceleme ve Metin* (yüksek lisans tezi, 2009). MÜ Türiyat Araştırmaları Enstitüsü; Levend, *Gazavatnâmeler*, s. 137; Karatay, *Türkçe Yazmalar*, I, 287-288.

VEYSEL GÖGER

NÂME-i HÜMÂYUN

(نامه همایون)

Osmanlı padişahlarının
yabancı hükümdarlara gönderdiği
mektuplara verilen ad.

Osmanlı padişahlarının yabancı devletlerin hükümdarları yanında vasal durumundaki beylere, imtiyazlı bölgelerin idarecilerine yolladığı mektupları ifade eder. Edebî metin (inşâ) kurmakta mahir Divan Kalemî memurları tarafından yazılan ve Dîvân-ı Hümâyun Kalemî'nde düzenlenen her nâme mühimme defterlerine kaydedilirken XVII. yüzyılın sonundan itibaren nâme-i hümâyun defterlerine kopya edilmeye başlanmıştır. Bu defterlere ayrıca diğer hükümdar ve beylerden Osmanlı hükümdarına gelen mektuplar da kaydedilmiştir. Fakat nâme-i hümâyun ifadesi yalnızca Osmanlı padişahından giden mektuplar için kullanılmıştır.

Bir nâme-i hümâyun davet, tuğra, unvan, elkâb, dua, nakil / iblâğ, tembih / tekit, tarih, mahall-i tahrîr adı verilen rükünlerden meydana gelir. Davet kısmı nâmenin en başında Allah'ın inâyeti ve peygamberin şefaatinin istendiği kısımdır. Diğer belgelere göre nâmelerde bu kısım bazan uzun tutulmuş ve zaman zaman buraya dört halifenin adı da ilâve edilmiştir. Davet kısmından hemen sonra nâmeyi gönderen padişahın tuğrası yer alır. Bu tuğra ehil bir kişi tarafından itinayla çekilir, devletin prestiji bakımından süslü ve sanatkârane bir şekilde padişahın adını temsil ederdi. Unvan kısmında genellikle padişahın hâkimiyetindeki memleketlerin adı arka arkaya sıralanır, ardından atalarından itibaren kendi adı ve unvanı

Nâdir'in
Vekâyi'-i
Pür-Sanâyi'-i
Bedâyi' adlı
eserinin
ilk iki sayfası
(TSMK, Hazine,
nr. 367)